

**Saint Irenaeus Joint Orthodox-Catholic Working Group – Groupe de travail orthodoxe-catholique Saint-Irénéé
Gemeinsamer orthodox-katholischer Arbeitskreis Sankt Irenäus**

Orthodox Co-secretary:
Prof. Dr. Nikolaos **Loudovikos**
Hortiatis 57010
Thessaloniki
Greece / Griechenland
Phone: +30-2310-348004
Telefax: +30-2310-300360
E-mail: nloudovikos@aeath.gr

Catholic Co-secretary:
Dr. Johannes **Oeldemann**
Johann-Adam-Möhler-Institut f. Ökumenik
Leostr. 19 a, 33098 Paderborn
Germany / Deutschland
Phone: +49-5251-8729804
Telefax: +49-5251-280210
E-Mail: J.Oeldemann@moechlerinstitut.de

Комюніке – Київ 2009

Свято-Іренеївська православно-католицька робоча група зібралася 4–8 листопада на свою шосту зустріч у Києві на запрошення Української Православної Церкви (Московського патріархату). Під час зустрічі з Його Блаженством Митрополитом Київським та всієї України Володимиром члени групи висловили свою глибоку вдячність за гостинність і можливість зустрітися у Києво-Печерській Лаврі.

Свято-Іренеївська православно-католицька робоча група складається з 26 богословів, 13 православних і 13 католицьких, з різних європейських країн та США. Її було засновано в Падерборні (Німеччина) 2004 року і здійснено зустрічі в Афінах (Греція), Шевтоні (Бельгія), Белграді (Сербія) та Відні (Австрія). Тема шостої зустрічі робочої групи: «Перший Ватиканський собор – його історичний контекст і значення його визначень». Ця зустріч продовжила низку дискусій про доктрину першості в контексті конкретного застосування першості. Результати спільного дослідження було сформульовано в таких тезах:

(1) Визначення Першого Ватиканського собору можна правильно зрозуміти лише враховуючи їхній історичний контекст, який потужно вплинув на формулювання догм всесвітньої юрисдикції та непомильності папи. Католицька церква у Західній Європі другої половини XIX століття зіткнулася з трьома викликами: еклезіологічний виклик, що знайшов вираз насамперед у галліканізмі; політичний виклик, пов'язаний із дедалі більшим контролем держави над церквою; інтелектуальний виклик, зумовлений розвитком модерної науки.

(2) У галліканізмі (від слова «Галлія», тобто Франція) відродилася концепція конциляризму, метою якого є підпорядкування папи собору. Ця концепція відновилася в оновленому вигляді, наголошуючи на автономії національних церков. Галліканські ідеї, особливо поширені у Франції, набули схожої форми в німецькому феброніанстві (названому так за іменем Фебронія, яке було псевдонімом вікарного єпископа Трірського Йоганна Ніколауса фон Гонтгайма). І галліканство, і феброніанство було засуджено тогочасними папами.

(3) У політичній царині Католицька церква зіткнулася, з одного боку, з докорінними змінами у взаєминах між державою та церквою, як-от розрив між тронем та вівтарем у Німеччині, інструменталізація церкви державою у Франції та імперії Габсбургів (особливо за часів імператора Йосифа II, що стало відомим як «йосифізм»), і втрата папських територій в Італії, яка позбавила папу великої частки свободи дії. З іншого боку, Церкві протистояв дедалі більший вплив лібералізму, який у багатьох європейських країнах асоціювався з потужним антиклерикалізмом урядів секулярної орієнтації.

(4) Інтелектуальний виклик полягав у розвитку модерних природничих наук, критиці релігії у філософії та мистецтві, а також у застосуванні метод історичної критики до Святого Письма. Цей виклик вимагав переосмислення відносин між вірою та розумом.

(5) За контрастом зі щойно переліченими викликами, у країнах на північ від Альп розвинувся ультрамонтанський рух, який наголошував на потребі у проводі папи, який живе у Римі «за горами» (*ultramontane*). За часів Григорія XVI (1831–1846) та Пія IX (1846–1878) саме папство стало одним з головних дівців ультрамонтанського руху.

(6) Ультрамонтанський рух, підтриманий новими можливостями комунікації, які доносили папські декларації напряму до широкої публіки, зміцнив емоційні зв'язки вірних із Римом. На додачу центральну роль Риму підсилювала тогочасна місіонерська експансія, яка релятивізувала важливість національних кордонів. Папа дедалі більше ставав центральною постаттю, яка символізує Католицьку церкву і з якою ототожнювали себе багато католиків зі всього світу.

(7) Ультрамонтанство було не лише рухом реакції; його також можна розглянути як форму адаптації церкви до обмежень модерного суспільства. Через переорієнтацію на Рим, яка призвела до зміцнення влади папства, церква намагалася відповісти на Велику Французьку революцію та її наслідки (зникнення імперської державної церкви, перекроювання мапи французьких єпархій, пограбування всіх їхніх єпископів).

(8) Хоча Перший Ватиканський собор був насамперед відповіддю на щойно згадані явища у західному суспільстві, не слід забувати його східний вимір. Підхід християнського Сходу, який більше наголошував на правах місцевих церков, був заявлений на соборі насамперед присутніми там єпископами східних католицьких церков, що – як і меншість латинських єпископів – не змогли переконати собор зважити на їхні застереження.

(9) Через зміни у церковних структурах упродовж дев'ятнадцятого століття внаслідок політичних впливів, Католицька церква на Першому Ватиканському соборі зміцнила авторитет папи й уповноважила його втручатися у структури місцевих церков, щоб зберегти єдність церкви у критичні моменти. Дії собору показують, що всесвітня юрисдикція не означає перетворення папи на абсолютного монарха, оскільки він залишається обмеженим божественним законом і природним законом, а також має поважати права єпископів та рішення соборів.

(10) Перший Ватиканський собор визначив непомильність папи в дуже особливому сенсі. Папа може непомильно проголошувати доктрини віри та моралі лише за точно сформульованих умов. Ба більше, він не може проголошувати нове вчення, а лише докладніше формулювати доктрину, вже вкорінену у вірі церкви (*depositum fidei*). Відносини між непомильністю церкви та непомильністю папи потребують подальшого дослідження.

(11) Через дострокове припинення роботи собору внаслідок політичних обставин Перший Ватиканський собор не ухвалив повноцінної еклезіології, особливо стосовно ролі єпископів, митрополитів, патріархів, синодів, мирян, тощо. Тому не можна вважати, що Перший Ватиканський собор сказав останнє слово в цьому питанні. Крім того, потрібне додаткове дослідження того, як у подальшому догми Першого Ватиканського собору актуалізувалися в канонічній традиції та практиці Католицької церкви.

(12) Потрібно створити глосарій термінів, вжитих у документах собору, надаючи визначення таких технічних термінів, як *potestas immediata*, *plenitudo potestatis*, тощо, і також пояснюючи різні відтінки смислу, коли поняття виражено грекою чи латиною, тощо. Крім того, є також проблема перекладу: наприклад, термін «непомильність» перекладають різними мовами по-різному. Це породжує різні конотації (наприклад, російською – «безгрішність», грекою – «свобода від помилок»), які слід враховувати в дискусіях про папську непомильність.

(13) Різні тлумачення Першого Ватиканського собору серед католиків і православних вказують на потребу розробити спільну історіографію цього періоду. Згода з приводу історичних фактів сприятиме кращому розумінню значення вчень, ухвалених на соборі. Крім того, вчення собору потрібно виразити наново з огляду на потреби сьогодення.

